

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΕΛΑ

Κωνσταντίνος Θεοτόκης

Η Ζωή και ο Θάνατος του Καραβέλα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη θεωρείται το καλύτερο έργο του συγγραφέα και ένα από τα σημαντικότερα της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας. Το έργο γράφτηκε το 1920 και είναι ένα εκτενές διήγημα (νουβέλα) που ακολουθεί την τεχνοτροπία της ρεαλιστικής ηθογραφίας. Ήρωας της νουβέλας είναι ο Θωμάς Καψάλης (που είναι γνωστός με το παρωνύμιο Καραβέλας) ένας εξηντάχρονος άνδρας, ο οποίος μένει χήρος και σταδιακά γίνεται υποχείριο της παντρεμένης γειτόνισσάς του, Μαρίας και των συγγενών της, οι οποίοι έχουν σαν σκοπό να καρπωθούν την περιουσία του. Ο Θεοτόκης μας παρουσιάζει με ρεαλισμό το ερωτικό πάθος του Καραβέλα για τη Μαρία και το μέγεθος της κακίας που μπορεί να κυριεύσει μια κλειστή επαρχιακή κοινωνία. Όλες οι ενέργειες της Μαρίας και των συγγενών της ξεκινούν από την απληστία τους και οδηγούν σταδιακά τον Καραβέλα στην αποκτήνωση. Ο συγγραφέας μέσα από την αφήγησή του ηθογραφεί την αγροτική κοινωνία της εποχής του, χωρίς την ειδυλλιακή εικόνα που μας δίνουν άλλοι πεζογράφοι που ασχολούνται με την ηθογραφία. Έτσι, προκύπτει μια αρνητική εικόνα για την κοινωνία, η οποία ορίζεται αποκλειστικά από τη δύναμη του Κακού.

Ο Θεοτόκης δεν έχει στόχο να καταδικάσει τον Καραβέλα και τον κοινωνικό του περίγυρο, αλλά να δικαιολογήσει την ηθική του κατάπτωση, λόγω της παντοδυναμίας του πάθους του για τη Μαρία. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ο ήρωας έχει πλήρη επίγνωση της κατάστασής του. Δεν πρόκειται για έναν αφελή χαρακτήρα που παγιδεύτηκε από τους άλλους, αλλά για ένα πονηρό άνθρωπο, ο οποίος έχει καταντήσει έρμαιο του γεροντικού πάθους του, το οποίο δεν μπορεί να ελέγξει. Χαρακτηριστικές είναι οι λεπτομερείς περιγραφές της σταδιακής εξαχρείωσης του Καραβέλα, που απηχούν τις επιδράσεις που δέχθηκε ο Θεοτόκης από το γερμανικό ανθρωπισμό και έκαναν το συγκεκριμένο έργο ένα σημείο – σταθμό της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας.

Κωνσταντίνος Θεοτόκης (1872 - 1923)

Ο Στέφανος-Κωνσταντίνος (Ντίνος) Θεοτόκης, γεννήθηκε, στην οικία που διατηρούσε η οικογένεια του στην πόλη της Κέρκυρας, στις 13 Μαρτίου 1872. Ήταν ένα από τα δέκα παιδιά του Μάρκου-Αλοΰσιου Θεοτόκη και της Αγγελικής Πολυλά, ανεψιάς του Ιακώβου Πολυλά. Σε ηλικία 17 ετών, το 1889, γνώστης ήδη τριών ξένων γλωσσών (της ιταλικής, της γαλλικής και της γερμανικής), αναχώρησε για το Παρίσι και εγγράφηκε στη Φυσικομαθηματική Σχολή του Πανεπιστημίου της Σορβόνης. Παραμένει στο Παρίσι για δύο χρόνια και στη συνέχεια επιστρέφει στην Κέρκυρα μέσω Βενετίας, όπου γνωρίζει την Βαρώνη Ερνεστίνη Μάλλοβετς φον Μάλλοβετς ουντ Κοσορ (Mallowetz von Mallowitz und Kossor). Το 1893 επιστρέφει στην Βενετία και παντρεύεται την Ερνεστίνη στις 11 Σεπτεμβρίου 1893 στην Πράγα.

Εγκαταλείπει τις σπουδές του και μαζί με τη σύζυγό του επιστρέφουν στην Κέρκυρα και εγκαθίστανται στους Καρουσάδες. Το 1895, εκδίδεται στα γαλλικά το πρώτο πεζογράφημά του *Vie de montagne*, από το οποίο φάνηκε η ιδιαίτερη συγγραφική του κλίση, ενώ παράλληλα γεννιέται η κόρη του Τίνα (Τίνερλ - Tinerl). Ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης επηρεάστηκε αρχικά από τη γερμανική ιδεοκρατία και ιδιαίτερα από τον Νίτσε. Τρανή απόδειξη Το Πάθος (1899), που αποτελεί πιστή απήχηση του Τάδε έφη Ζαρατούστρας (1883-4). Την εποχή αυτή ζει μία αρχικά ήρεμη ζωή στους Καρουσάδες, την οποία εκτός από τα βιβλία του και το συγγραφικό του έργο, τη θερμαίνει η φιλία του με τον Μαβίλη. Μαζί συμμετέχουν σε εθνικούς απελευθερωτικούς αγώνες (όπως η επανάσταση της Κρήτης το 1896 και της Θεσσαλίας το 1897) και σε τοπικές πρωτοβουλίες, (εναντίον της απόφασης του δήμου της Κέρκυρας για την εγκατάσταση ρουλέτας στο νησί, το 1902).

Το 1898, βρίσκεται στο Γκράτς όπου παρακολουθεί για διάστημα έξι μηνών πανεπιστημιακά μαθήματα. Στο ταξίδι αυτό συνοδεύεται από την οικογένεια του. Το 1900 χάνει την κόρη από μηνιγγίτιδα και αφοσιώνεται στο έργο του. Συμμετέχει στην Συντροφιά των Εννέα και σχεδιάζει την οργάνωση ενός συνεδρίου δημοτικιστών στην Κέρκυρα με την παρουσία του Αλέξ. Πάλλη (1905). Παράλληλα, μεταφράζει αρχαίους Έλληνες συγγραφείς, και από τα σανσκριτικά Βέδες και αποσπάσματα επών απ' την ινδική λογοτεχνία και δημοσιεύει σχετικές του μεταφράσεις και τα πρώτα του πεζά στα περιοδικά της εποχής (Η τέχνη 1898-1916, Ο Διόνυσος 1901-1902, Ο Νουμάς 1904-1916).

Ταξιδεύει για επιμόρφωση και πάλι στην Ευρώπη, παρακολουθώντας με την ιδιότητα του ακροατή για τέσσερα εξάμηνα μαθήματα στο πανεπιστήμιο του Μονάχου (1907- 1909). Επιστρέφοντας, συνδέεται με τον Χατζόπουλο με τον οποίο αλληλογραφεί ανταλλάσσοντας ιδέες, ενώ το 1911 ψυχραίνεται με τον Μαβίλη για ιδεολογικούς λόγους. Συμμετείχε στην ίδρυση του Σοσιαλιστικού ομίλου και του Αλληλοβοηθητικού εργατικού συνδέσμου Κερκύρας (1910-1914), ενώ παράλληλα υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής του κινήματος για την χειραφέτηση των γυναικών. Η εποχή αυτή είναι η πλέον παραγωγική και δραστήρια περίοδος του Κ. Θεοτόκη. Γνώστης πλέον δέκα γλωσσών πέραν των Ελληνικών,

πέντε ομιλουμένων (γαλλικά, αγγλικά, γερμανικά, ιταλικά, ισπανικά) και πέντε νεκρών (αρχαία Ελληνικά, λατινικά, εβραϊκά, αρχαία περσικά και σανσκριτικά) εκδίδει μεταφράσεις και δικά του αυτοτελή έργα στην Κέρκυρα (Η τιμή και το χρήμα, Η Σακούνταλα του Καλιδάσα), στην Τυβίγγη (Τα Γεωργικά του Βιργιλίου) και στην Αλεξάνδρεια (Το Νάλας και Νταμαγιάντη από το ινδικό έπος Μαχαμπαράτα, σε μετάφραση Λ. Μαβίλη και συμπλήρωση δική του).

Έχει πλέον εγκατασταθεί από το 1914 στην πόλη της Κέρκυρας. Το μεταφραστικό του έργο δεν περιορίζεται σε μεταφράσεις από τα σανσκριτικά και τα λατινικά αλλά εμπλουτίζεται με μεταφράσεις από ποιήματα του Σαίξπηρ (Οθέλλος, Τρικυμία, Μακβέθ), του φιλοσοφικού ποιήματος του Λουκρητίου Περί Φύσεως και έργων αρχαίων ελλήνων συγγραφέων. Τότε καταστρώνεται, στις δύο αρχικές μορφές του και το μυθιστόρημα Οι σκλάβοι στα δεσμά τους και ολοκληρώνεται η Ιστορία της ινδικής λογοτεχνίας.

Το 1917 μετακομίζει στην Αθήνα, όπου του προσφέρεται η θέση του διευθυντού Λογοκρισίας από την οποία και παραιτείται μετά από δύο μέρες (1917). Διορίζεται προσωρινά ως έκτακτος υπάλληλος στην «Υπηρεσία Ξένων και Εκθέσεων» και οριστικά στην Εθνική Βιβλιοθήκη, αρχικά ως γραμματέας και έπειτα προάγεται σε τμηματάρχη β' τάξεως (1918). Την περίοδο αυτή έρχονται στο φως τα δοκιμότερα πεζά έργα του (Κατάδικος, Η ζωή και ο θάνατος του Καραβέλα, Οι σκλάβοι στα δεσμά τους) και μεταφράσεις του όπως από τον Γκαίτε (Ερμάννος και Δωροθέα), από τον Σαίξπηρ (Άμλετ, Βασιλιάς Λήρ), από τον Φλωμπέρ (Η κυρία Μποβαρύ, δύο τόμοι) και από τον Russel (Τα προβλήματα της Φιλοσοφίας). Με το τέλος του Α' Παγκοσμίου πολέμου και την πτώση της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας η γυναίκα του Ερνεστίνη χάνει όλη της την περιουσία, την οποία είχε κληρονομήσει μετά τον θάνατο των άκληρων αδελφών της, δηλαδή στο διάστημα 1903-1914 μετά τον γάμο της με τον συγγραφέα.

Προσβεβλημένος από την επάρατη νόσο (1922) συνεχίζει το συγγραφικό του έργο με το πεζό: «Ο παπά Ιορδάνης Περίχαρος και η ενορία του». Πρόλαβε να γράψει τις πρώτες τριάντα σελίδες. Πέθανε στο σπίτι του ζωγράφου Άγγελου Γυαλινά, στην Κέρκυρα, την 1η Ιουλίου 1923 αφήνοντας το μερίδιό του από την πατρική του περιουσία στη σύζυγό του Ερνεστίνη.

<http://www.e-alexandria.gr/bookby.asp?ID=24&BID=21>